

Lovász, Dávid¹

Egyetemi folyóirat-szerkesztőségek a nemzetközi láthatóság növelésének útján (Egy kerekasztal-beszélgetés tanulságai)

Editorial Offices of University Journals on the Way to Increased International Visibility (Lessons from a Round Table Discussion)

ABSZTRAKT

A Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont 2022. november 23-ára konferenciát szervezett. A szimpózium célja a tudományos publikálás nyílt tudományhoz (Open Science) kapcsolódó új trendjeinek, hazai és nemzetközi jó gyakorlatainak megismertetése, valamint az egyetemi oktatók és kutatók publikálási tevékenységének és mért teljesítményének hatékonyabb támogatását célzó lehetőségek bemutatása. A rendezvény egyik szakmai blokkja az egyetemi folyóirat-szerkesztőségek fejlesztési lehetőségeinek és a tudományos kibocsátás nemzetközi láthatóságának bemutatása volt egy kerekasztal-beszélgetések formájában. Ezen a beszélgetésen a PTE négy karának egy-egy folyóirata (*Afrika Tanulmányok*, *Közigazgatási és Infokommunikációs Jogi PhD Tanulmányok*, *Modern Geográfia*, *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*) főszerkesztői és szerkesztői vitatták meg a fejlesztési lehetőségeket.

Kulcsszavak: nyílt hozzáférés, szakmai folyóirat, nemzetközi láthatóság, Pécsi Tudományegyetem

ABSTRACT

The University of Pécs Library and Knowledge Center organized a conference for November 23rd, 2022. The purpose of the symposium was to introduce the new trends of Open Access scientific publishing and good Hungarian and international practices, as well as to present the opportunities aimed at efficiently supporting the publishing activity and measured academic accomplishments of university teachers and researchers. One of the professional blocks of the event was about the development possibilities of editorial offices and the international visibility of scientific output in the form of a round table discussion. At this discussion, the editors-in-chief and editors of altogether four journals from four university faculties (*Hungarian Journal of African Studies*, *Public Administration and Infocommunications Law PhD Studies*, *Modern Geográfia*, *Tourism and Rural Development Studies*) discussed possible development opportunities.

Keywords: Open Access, scholarly journal, international visibility, University of Pécs

¹ MA, librarian, cultural historian, University of Pécs Library and Knowledge Center, Department of Publication and Research Support, 7622 Pécs, Universitas u. 2/A, lovasz.david@lib.pte.hu, <https://orcid.org/0000-0003-4020-3155>.

BEVEZETÉS

A PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Publikálás- és Kutatástámogatási Osztályának munkatársaként elsődleges feladatom az egyetemi folyóiratplatformmal kapcsolatos teendők ellátása. A könyvtár fél évtizede vállalta fel, hogy elérhető eszközökkel és a hozzájuk szükséges know-how rendelkezésre bocsátásával, valamint a folyóiratokkal kapcsolatos új elvárásrendszer, a hazai és nemzetközi láthatóság mikéntjének közvetítésével segít a PTE-s szerkesztőségeknek abban, hogy a folyóiratukkal még magasabb szintre léphessenek. Ahogy a folyóirat-szerkesztés, úgy a folyóirat-támogatás is csapatmunka. Köszönet illeti Krizsán Ivett, Fekete Rita, Kókay Péter és Horváth Tamás kollégákat, hogy együtt formálhattuk ennek a komplex szolgáltatásnak a kereteit.

A bevezető gondolatok előtt köszönettel tartozunk még Pergéné Szabó Enikőnek, nem pusztán a délelőtti inspiráló előadásáért, hanem azért is, hogy az elmúlt években ilyen jó példával jártak elől. Sokat tanultunk abból, ahogy a debreceni folyóirat-támogatási programjukat menedzselik. Már önmagában az is, hogy eljött ide egy „rivális” egyetemre megosztani a tapasztalatait, azt mutatja, hogy – hiába szerepel a konferencia nevében kétszer is a verseny kifejezés – az Open Science legalább ennyire szól a kooperációról, az együttműködésről, a közös gondolkodásról is. Végül, de nem utolsó sorban köszönjük a szerkesztőségeknek, akik vállalták a beszélgetésen való részvételt, akár ennél az asztalnál, akár a közönség soraiban ülnek.

Ez alatt az öt év alatt, amióta folyóirat-támogatással foglalkozom, hat kar több mint 30 szerkesztőséggel volt szerencsém együtt dolgozni. Nagyon sok elhivatott embert ismerhettem meg, akik a folyóiratukat kevés rendelkezésre álló anyagi és humán erőforrásból is a lehető legmagasabb szakmai nívón igyekeznek működtetni. Egyre több az Open Science szellemiségével összhangban felépített honlap, és az MTA-s folyóiratlistás megjelenések növekvő száma is jelzi ennek a projektnek a sikerét. Néhány szerkesztőség pedig, a megváltozott elvárásrendszerrel összhangban, elkezdte meghódítani a nemzetközi színteret is.

A kerekasztal-beszélgetésre meghívott szerkesztőségek különböző karok képviselőiben érkeztek, szemléltetve az ügy összegyvetemi jellegét. A folyóiratok más-más fejlődési szakaszban tartanak, különböző tudományterületeket és célcsoportokat fednek le. Felmerülhet a kérdés, hogy mégis mi köti össze őket. Azt gondolom, hogy azon kívül, hogy a folyóiratukat sikerül bejuttatniuk legalább egy, nemzetközi mércével mérve is jegyzett adatbázisba, az is közös bennük, hogy olyan, a szakmaiságot mindig szem előtt tartó folyóirat-menedzseri szemléletmód jellemzi őket, amely egy tudatos, átgondolt fejlesztési stratégiában nyilvánul meg, és jó példával szolgálhat minden egyetemi szerkesztőség számára. Erről a tervszerű építkezésről, az eddig megtett útról, illetve a jövőbeli tervekről fogunk beszélgetni.

Sok más témánkhöz hasonlóan ez is kimeríthetetlen. Egy óra biztos, hogy nem elegendő arra, hogy a kérdések minden aspektusát alaposan körüljárjuk, de talán érinteni tudunk nagyon fontos területeket, és inspiráló lesz a beszélgetés nemcsak a jelenlévők számára, hanem az eszmecsere tartalmát összefoglaló, immár a Modern Geográfia² hasábjain megjelenő írott lenyomat olvasói számára is.

² A Modern Geográfiában nem előzmény nélküliek azok a cikkek, amelyek a folyóirat-rangsorokkal, a periodikák múltjával, jelenével és jövőjével, tudományometriai jelentőségével, illetve nemzetközi szerepével foglalkoznak (Alpek et al., 2022; Kovalcsik et al., 2021; Sipos, 2017; Csomós, 2018).

MÓDSZEREK

A jelen írásban bemutatott kerekasztal-beszélgetésre 2022. november 23-án került sor „*A tudományos publikálás mint versenyelőny: teljesítménynövelés a kutatói versenyszférában. Fókuszban a PTE Open Science gyakorlata*” című konferencián. A rendezvény programjának 5. szakmai blokkja az „*Egyetemi folyóirat-szerkesztőségek a nemzetközi láthatóság növelésének útján*” címet viselte, amelyben a folyóirat-szerkesztők bemutatták és megvitatták tapasztalataikat.

A résztvevők *Alpek B. Levente* (PTE TTK, Modern Geográfia), *Gonda Tibor* (PTE KTK, Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok), *Hohmann Balázs* (PTE ÁJK, Közigazgatási és Infokommunikációs Jogi PhD Tanulmányok), *Tarrósy István* (PTE BTK, Afrika Tanulmányok) és *Tésits Róbert* (PTE TTK, Modern Geográfia) voltak. A beszélgetés 50 perces volt, ezt követően lehetőség nyílt a hallgatóság által megfogalmazott kérdésekre is választ adni. A beszélgetés a strukturált interjúk módszerét használta, amelynek során minden résztvevő minden felmerülő kérdésre válaszolt. A moderátori feladatokat *Lovász Dávid* (PTE EKTK) látta el, aki – miután bemutatkozásra kérte a szerkesztőségeket és az általuk képviselt tudományterületet – rákérdezett a kezdeti motivációkra, az addig elért eredményekre, a távlati célokra és azok elérésének feltételrendszerére.

EREDMÉNYEK

Mit kell tudni a folyóiratról és a szerkesztőségről?

Dr. Tésits Róbert: A Modern Geográfia című folyóiratot 2006-ban alapította Tóth József professzor, a PTE akkori rektora. A cél eleinte az volt, hogy a hazai és a környező országok, elsősorban határon túli magyar kutatók számára publikációs lehetőséget biztosítsunk. Abban az időben indultak Magyarországon a doktori iskolák, ez komoly igényt támasztott a mi szakmánkban akkor még kisebb számban jelen lévő és szűkebb spektrumú publikációs platformokkal szemben. Már a kezdeményezés is innovatív volt, egyrészt mivel Open Access folyóiratként jöttünk létre, másrészt akkor még nem megszokott módon online formában. Ez az elérhetőséget és (akkor még inkább hazai) láthatóságot növelte, a kiadási költséget pedig minimalizálta. A szerkesztőség akkor az alapítók mellett a hazai nagy földrajzi műhelyek, valamint a határon túli magyar egyetemek jeles professzorait integrálta. Természetesen ez az utóbbi években sokat változott, a nemzetközi tagok aránya már meghaladja a hazaiakét.

Dr. Alpek B. Levente: A Modern Geográfia folyóirat, azon túl, hogy platformot kínál a tértudományok művelői számára, kiemelt figyelmet fordít a fiatal kutatók, különös tekintettel a PhD-hallgatók bevonására is a tudományos diskurzusba. Tekintettel a területi vonatkozások számos kutatási tématerületen jelen lévő fontosságára, valamennyi olyan diszciplína képviselői lehetőséget láthat a Modern Geográfiában való megjelenésre, amely rendelkezik területi kapcsolódási pontokkal. A klasszikus földtudományok mellett így nagyon sok határ-tudományterület (pl. járványtan) írásai is megtalálhatják a helyüket a platformon. Ez a három alapvető pillér, a fiatal kutatók bevonása, a már nagyobb

szakmai rutinnal rendelkező kutatók számára jól látható kommunikációs felület biztosítása és a multidiszciplinaritás azok a tényezők, amelyekre a folyóirat munkája épül.

Dr. Hohmann Balázs: A Közigazgatási és Infokommunikációs Jogi PhD Tanulmányok folyóiratot 2020-ban alapítottuk a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara és egy civil szervezet, a Tudatosan a Környezetünkért Egyesület segítségével. Kifejezett célkitűzésünk volt, hogy a tudományos pályafutásuk első felében járó fiatal kutatók számára lehetőséget biztosítson az e témakörökben megfogalmazott gondolataik közreadásában, és ehhez színvonalas, lehetőleg nemzetközileg is jegyzett környezet álljon a rendelkezésükre. A folyóirattal kapcsolatos jogyakorlatokat a korábbi, negatív hazai és nemzetközi publikálási tapasztalataink tanulságait alapul véve igyekeztünk kialakítani.

Dr. Gonda Tibor: A Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok folyóirat létrehozását magam kezdeményeztem 2016-ban. Nagy öröm volt számomra, hogy mindenki, akit megszólítottam az új tudományos folyóirat létrehozási szándékával, lelkesen csatlakozott a szerkesztőbizottsághoz. Az alapítás érvei között fontos volt az is, hogy a nagy múltú Turizmus Bulletin akkor már több éve szünetelt, és részben az általa hagyott űrt akartuk kitölteni. Első két-három évünkben elsősorban a hazai turizmuskutató műhelyekből vettek részt a munkánkban, de a tudatos nemzetköziesítési törekvésünkkel összhangban ma már a hazaiakon kívül kilenc országból tíz elismert kolléga vesz részt a TVT szerkesztőbizottságának munkájában.

Dr. Tarrósy István: Az Afrika Tanulmányok folyóiratot 2007-ben alapítottam, és a 2006-ban induló Publikon Kiadóval kezdtük meg a szerkesztést, kiadást. A Publikon adja ki többek között a Modern Geográfia folyóiratot is. Az Afrika Tanulmányok induló számának (1. évf. 1. sz., 2007) Lectori salutem-jében arról írtam, hogy egy régóta dédelgetett álom válhatott valóra a folyóirat indításával, ugyanis akkor (és hozzáteszem ma is) Magyarországon kevés szó esett/esik Afrikáról, amely valójában a színek kavalkádja, a különböző nyelvek, kultúrák és tradíciók hazája. Olyan lapként definiáltuk az akkori szerkesztőséggel, amely nem a sztereotipikus Afrika-képet vázolja fel olvasóinak, és abban bízunk mindvégig, hogy munkánkkal előmozdíthatjuk a magyar, később pedig az Afrikáról folytatott legalább közép-európai szakmai diskurzust, illetve értelmes közbeszédet. Ma a folyóirat a hazai afrikánisztika egyetlen magyar és angol nyelven egyaránt megjelenő rangsorolt folyóirata, amely töretlenül jelenik meg 16 éve, és amelyet a 2009-ben létrejött PTE Afrika Kutatóközponttal szerkesztünk jelentős nemzetközi szakértői bázissal a háttérben. A szerkesztőség tagjai között az Afrika Tanulmányoknál is lényegesen több nemzetközi kollégát vonultatunk fel.

Mi jellemzi a tudományterületeket folyóirat-ellátottság szempontjából?

Dr. Tésits Róbert: Gondolom, a kérdés a hazai periodikákra vonatkozik. A szakmai folyóiratok kapcsán valójában két tudományterületről beszélünk: a földrajz–területfejlesztésről (Geography, Planning and Development), valamint a földtudományok (Earth and Planetary Sciences) kategóriájáról. Az előbbi terület jelentős periodikái, alapításukat tekintve többnyire az MTA-hoz köthetők. Ez a *Tér és Társadalom* (Web of Science ESCI), valamint a *Hungarian Geographical Bulletin* (Scopus Q2). Itt említeném még a KSH-hoz köthető *Területi Statisztikát* (Q3), illetve a *Regional Statistics-et* (Q2 + ESCI). Utóbbi kategória kiemelkedő képviselője a *Földtani Közöny* (Q3). Tehát a vezető, komoly

nemzetközi láthatósággal bíró tudományterületi folyóirataink a Q2–Q3 kategóriákba sorolható, budapesti kiadású periodikák.

Dr. Alpek B. Levente: A tudományterületen több, hosszabb időre visszatekintő, számos esetben nemzetközi szinten is jegyzett folyóirat található, ahogy az korábban elhangzott. Az elmúlt években, évtizedekben számos kihívással és változással találkozott a hazai tudományos folyóiratok világa, így a Modern Geográfia is (elég csak a digitalizáció előtérbe kerülésére gondolni), amelyre azok mind tematikájukban, mind működésükben különböző módokon reagáltak. A kapcsolódási pontok bővítésével, a különböző folyóiratok közötti tudományos diskurzus segítségével a hazai munkák tekintetében egy olyan portfólió fejlődhet tovább, amely hatékonyan segítheti a hazai tudományos eredmények minél szélesebb körben történő megismertetését.

Dr. Hohmann Balázs: Hazai vonatkozásokat tekintve rendkívül változatos képről számolhatunk be: a tágabb szakterület az állam- és jogtudományok területén a rendelkezésre álló folyóiratok kimerítik a teljes spektrumot, legalábbis, ami a hazai, MTA-listás minősítést jelenti. Szűkebb tématerületen azonban azt tapasztaltuk a szerkesztőbizottság tagjaival közösen, hogy kifejezetten kevés olyan szakmai folyóirat áll rendelkezésre, amely kielégíti azokat az elvárásokat, amelyek a valós nemzetközi láthatóság alapszintű megvalósításához szükségesek. A hazai szerzőknek, különösen, ha ezen a tématerületeken publikálni szeretnének, sajátos ellentmondással kell szembesülni: vagy a témához szűkebben illeszkedő, de kevésbé látható és rosszabb besorolású folyóiratba helyezi el közleményét, vagy dönt a tágabb, nemzetközi láthatóság szempontjából is jobban működő folyóiratok mellett, de ezzel azt kockáztatja, hogy írása nem feltétlenül a megfelelő szakmai közösséghez jut el.

Napjainkra már nemcsak az az elvárás, hogy a folyóirat önmagában magas szakmai színvonalú, rangos kiadványnak minősüljön, hanem hogy segítsék a szerzőt abban, hogy saját maga is láthatóvá tudja tenni kutatását és annak eredményeit. Így például olyan, mára alapelvárásként megfogalmazható követelmények megvalósuljanak, hogy amennyiben egy Open Access jellegű folyóiratról van szó, a cikk önálló dokumentumként, elektronikus felületen is elérhető legyen, rendelkezzen önálló tudományos azonosítóval, a folyóirat gondoskodjon saját hazai és nemzetközi indexálásáról, vagy pontosan tisztázza a szerzői jogi felhasználási feltételek és így tovább.

Dr. Gonda Tibor: A TVT alapvetően turizmus fókuszú, de a nevünkkel összhangban szívesen foglalkozunk a vidékfejlesztés témakörével is. A terület legismertebb, több mint két évtizede létező folyóirata a Turizmus Bulletin, a vidékfejlesztés témakörben pedig a Falu, illetve a Tér és Társadalom folyóiratot emelném ki. A TVT eltérő fejlődési pályát jár be, mint a Turizmus Bulletin. Míg utóbbi deklaráltan nem törekszik a nemzetközi láthatóságra, és csak a hazai turizmuskutatók számára kíván fórumot teremteni, addig a TVT esetében ez fontos szempont, ami a számos nemzetközi indexáló felülethez történő csatlakozásban is megnyilvánult.

Dr. Tarrósy István: Magyarországon még a rendszerváltás előtt voltak kezdeményezések Afrikával foglalkozó folyóiratok indítására. Ezek közül érdemes említeni az Africana Budapest-et és az Africana Hungaricá-t. Ez utóbbit a L'Harmattan jelentette meg, de csak két lapszámot ért meg. 2007-től az Afrika Tanulmányok / Hungarian Journal of African Studies a magyarországi afrikánisztikai folyóirat, amely a számos tudományterületen Afrikával foglalkozó kolléga szakmai orgánuma. Elsősorban társadalomtudományi területeket fog össze, ahol dominál a politikatudomány, a nemzetközi stúdiumok,

a közgazdaságtudomány, a történelem, a néprajz, de irodalmi vagy képzőművészeti témájú cikkeket is közöltünk az elmúlt években. Néhány éve jelent meg – ugyanazon szűkös hazai erőforrásokra számítva – egy angol nyelvű orgánus az Óbudai Egyetemen, de nem tekintem vetélytársnak. Mi az Afrika Tanulmányokkal továbbra is a hazai afrikánisztika központi lapjaként kívánjuk meghatározni önmagunkat, mindeközben pedig egyre komolyabb nemzetközi ismertségre szeretnénk szert tenni.

Miért indultatok el a továbbfejlődés útján?

Dr. Tésits Róbert: Más folyóiratok jó példáját látva, bebizonyosodott, hogy bár sok munka, de nem kell földönkívüli képességekkel rendelkezni ahhoz, hogy magasabb szintre emeljük a Modern Geográfiát. Rengeteg munkával és következetességgel meg lehet teremteni a nemzetközi láthatóságot. Ez természetesen nem elsősorban a folyóirat sikereiről szól, inkább arról, hogy a tudománymetria a szerzőink felé is egyre magasabb kritériumokat támasztott; ennek szerettünk volna/szeretnénk megfelelni és segíteni, ezáltal megtartani őket, és tovább bővíteni a körüket.

Dr. Alpek B. Levente: Ahhoz, hogy a Modern Geográfia a jövőben versenyképes tudjon maradni, illetve jelenlétét akár a nemzetközi tudományos életben is képes legyen fokozni, elengedhetetlen, hogy folyamatosan figyeljük a változásokat (akár a tudományos eredmények fogyasztásával kapcsolatos trendek alakulását), és ezekhez valós időben alkalmazkodjunk. A tudományos eredmények megjelenítésében rendkívül motiváltak vagyunk, még akkor is, ha napjainkban az információ óriási mennyisége között különösen jelentős kihívás azok eljuttatása az érintettekhez.

Dr. Hohmann Balázs: A folyóirat ilyen szempontból originális: a szakmai igények és a már látott rossz gyakorlatok közösen hívták életre. Ebből a kiindulópontból az volt a szakmai elképzelésünk, hogy már az első számmal haladjuk meg a máshol látott problémákat, biztosítsunk nemzetközi indexáltságot és ezzel láthatóságot a folyóiratnak. Úgy alakítsuk ki a szerkesztési, folyóirat-szervezési tevékenységeket, hogy az a szerzőinknek gyors, elérhető, jól átlátható folyamatot adjon, egyben biztosítsa a magas színvonalú tudományos publikációk megszületését és közlését.

Dr. Gonda Tibor: A hazai ismertséget viszonylag gyorsan megszereztük. Ebben a direkt és indirekt marketingeszköznek is szerepe volt. Számos konferenciával működtünk együtt, mint médiapartner, fokozottan figyelünk a honlapunk keresőoptimalizálására, és az egyes konkrét cikkek is könnyen megtalálhatók. A nemzetközi ismertségünket eddig többnyire csak a szerkesztőbizottsági tagok személyes kapcsolattal jelentette. Az idei évben azonban egy hosszú és sikeres akkreditációs eljárást követően megszereztük a DOAJ-tagságot, amely már szélesebb körben biztosít ismertséget a TVT-nek és erősíti a bizalmat a külföldi szerzők körében is.

Dr. Tarrósy István: Egyszerűen természetes volt a 16 éve tartó folyamatban, hogy határozottabban kilépjünk a nemzetközi térbe. Egyébként már az induló lapszámunkban 2007-ben is közöltünk külföldi szerzőktől, akkor két tanzániai kolléga írását fordítottuk magyarra. A misszióink másik dimenziója az, hogy a hazai afrikánisztikai kutatásokat, tudásokat behúzzuk a nemzetközi vérkeringésbe, ehhez pedig nemzetközi kapcsolatokat kell fejleszteni, és meg kell jelenni angol nyelven is. Ezen építkezésünket hatodik éve következetesen visszük, és szerencsére több partnerünk van ehhez. Szeretnénk erősebben látszani a nemzetközi tudományos közösség számára, és aztán egyéb projektet bekötni a lap segítségével.

Milyen lépéseket tettetek eddig, meddig jutottatok?

Dr. Tésits Róbert: A középtávú célok eléréséhez az előfeltételek teljesítése jelentette az első lépést 2020-ban. Ez magába foglalta a Modern Geográfia honlapjának teljes átalakítását, angol nyelvű változatának elkészítését, az absztraktok, címek, affiliációk „angolosítását”, illetve a DOI-jelzettek következetes alkalmazását. Fontos volt továbbá a stabilitás biztosítása: a lapszámok kellő mennyiségű cikkel való feltöltése és a pontos megjelenés révén. Ki kellett alakítanunk a minőségi sztenderdek, a publikációs modellt, a folyóirat-politikát, ezeket elérhetővé tenni, biztosítva az átláthatóságot.

A második lépés már az új aktorok bevonása volt 2021-ben. A szerkesztőbizottság nemzetközi tagokkal bővült, akik mozgósítani képesek személyes kapcsolatrendszerüket is. Egyértelműsíteni kellett a témaprofil, előtérbe helyezve a komplex, a nemzetközi olvasóközönség számára is érdekes területi fókusz. Pályázni kellett a nemzetközi aggregáló adatbázisokba, első körben jöhettek a folyóirat-politikát minősítők, a fejlődéssel párhuzamosan, a második körben már a folyóirat szakmai minőségét minősítők is. A promóció a mennyiségi fejlődést is szolgálta, a közösségi média adta lehetőségek sokat lendítettek ezen. A külföldi szerzők bevonása a direkt megszólítással és a meghívásos tematikus/különszámok segítségével történt. A mennyiségi bővüléssel együtt fontos volt a lektorok kiválasztásának gördülékenyebbé tétele, mindamelllett, hogy a szerzőket nem presszionáljuk ezzel. A fejlődéshez még három csoport együttműködésére számítunk, más, hasonló cipőben járó ambiciózus szerkesztőségekre, a hallgatóink segítségére, valamint kollégáink kapcsolatrendszerére.

Dr. Alpek B. Levente: Érdekes kihívást jelentett, hogy hogyan lehet kialakítani egy olyan rendszert, amely egyszerre szolgálja a hatékony operatív működést és a közép-, valamint hosszú távú stratégiák megvalósítását, a különböző, korábban említett célok elérését. Adódott a felvetés, hogy azok a vállalatirányítási és menedzsmenttechnikák, amelyekkel a céges működés is operál, hatékonyan megvalósíthatók, alkalmazhatók-e egy tudományos folyóirat esetében. A kísérlet eredményeként kidolgoztunk egy olyan folyamatirányítási rendszert, amely lehetővé teszi számunkra a beérkező munkák kezelését, a közlési folyamat különböző állomásainak nyomon követését, valamint a szerzőkkel, lektorokkal, egyéb, a technikai megvalósításban közreműködő szereplőkkel való hatékony kommunikációt is.

Dr. Hohmann Balázs: Ebből a szempontból kiemelt fontosságú volt az első három évfolyam következetesen magas szinten történő megjelentetése, mert ezen időpont után kezdhető meg a jegyzékbevitel a legtöbb nemzetközi indexáló szervezetnél. Az első számtól kezdve DOI-azonosítóval, következetesen kialakított affiliációs szerkezettel, a munkák további disszeminációjában a legnagyobb szerzői szabadságot engedő Open Access módszerrel, szerzői jogi megoldásokkal dolgoztunk. Nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy a szerkesztőbizottságot már első lépcsőben úgy alakítsuk ki, hogy az abban tevékenykedők reprezentálják a hazai szakmai életet és annak kiemelkedő központjait.

Dr. Gonda Tibor: A folyóiratunk folyamatos fejlesztés alatt áll. Ez természetes, hiszen mi is tanuljuk még azt, hogy mitől válik egy lap nemzetközi szinten is versenyképesé. Mint új és ambiciózus periodika, igyekszünk a nemzetközi sztenderdeknek és jógyakorlatoknak megfelelően működni. Fontosnak tartottuk, hogy minél előbb csatlakozzunk a Crossref rendszerhez és DOI-számmal jelentessük meg a cikkeinket. Ebben, a környezetünkben elsők között léptünk és mutattunk követendő

példát több nagy múltú folyóiratnak. Nem titkolom, hogy elégedetlen vagyok az MTA folyóiratokat támogató tevékenységével. A IX. osztályban léteznek folyóirat-besorolási listák, de ezeket öt éve nem aktualizálták, így lehetőség sem volt rákerülni ezekre. Számunkra ez kiemelt fontossággal bír, és remélem, hogy hamarosan végre ezt is realizálni tudjuk.

Dr. Tarrósy István: Óriási fontossággal bírt 2020-ban azon fejlesztés, amely az Egyetemi Könyvtár hathatós szakmai segítségével az OJS-alapú open access folyóiratok közé emelte az Afrika Tanulmányokat, DOI-számmal ellátva, stabil elérhetőséget biztosítva. Nagy munka volt az összes szám valamennyi cikkét digitalizálni, illetve áttenni a régi honlapról a könyvtár által biztosított új felületre. A már bőven 2020 előtt megindult nemzetköziesítésünket felgyorsítottuk és megerősítettük, kibővítettük a nemzetközi tudományos tanácsadói, szerkesztői, lektori kört, amely elengedhetetlen a minőségi fejlődéshez. Nagy örömmre szolgál, hogy profi, és a munkánkat igazán értő anyanyelvi lektorral, egy amerikai kollégával tudjuk a cikkek nyelvi minőségét is garantálni. Ennek fenntartása komoly kihívás, elsősorban anyagilag, de létszükségletnek érzem. Megkezdjük az affiliációk következetes feltüntetését, és szépen haladunk a tekintetben, hogy egyre több minőségi helyen, adatbázisban legyünk elérhetőek.

Mik az eddigi tapasztalataitok?

Dr. Tésits Róbert: Az előfeltételek biztosítása, ha van egy jó csapat, aki az ügy mellé áll, viszonylag gyorsan teljesíthető, hiszen sok dolgot csak egyszer kell megcsinálni. Elsősorban személyi feltételekről van tehát szó, egy komoly szaktudással rendelkező tanácsadói háttérrel (ld. PTE Tudásközpont), egy weblapfejlesztőről és segítőkész doktoranduszokról a honlap teljes megújításához, nyelvi lektorokra, főként az angol nyelvű absztraktok nyelvhelyessége miatt. Ha állhatatosan és következetesen dolgozunk, akkor a stabilitás (lapszámok pontos megjelenése), a minőségi sztenderdek (politikák, jogi és szakmai információk, publikációs modellek) kimunkálása és betartása viszonylag könnyen megoldható.

Dr. Alpek B. Levente: A folyóirat működtetése folyamatosan jelentős erőforrást igényel, különösen igaz ez a stratégiai célok megvalósítása kapcsán. Mindig frissítjük, bővítjük azt a rendszert, amelynek mára sikerült lefektetni az alapjait. Ennek a rendszernek a finomhangolása, valamint a nemzetköziesedés, a láthatóság fokozása a legfontosabb megoldandó kihívások jelen pillanatban.

Dr. Hohmann Balázs: Kifejezetten jó tapasztalatokat szereztünk a folyóirat kiadásának első szakaszában. Azt tapasztaltuk, hogy a folyóirat létrehozását, fejlesztését nemcsak mi magunk érezzük szívügyünknek, hanem országos szinten az MTA Könyvtára és Információs Központjától, az Egyetemen pedig a PTE Tudásközpontjának Publikálás- és Kutatástámogatási Osztályától olyan személyre szabott, aktív segítséget kaptunk, amelyek hatalmasat lendítettek a folyóirat minőségén, hitelességén és nemzetközi láthatóságán. A folyóirat létrehozását kifejezetten elismerően fogadták a hazai szinten, nemzetközileg pedig az első lehetséges időpillanatban sikerült megszerezni indexáltságunkat, amely mind a láthatóság, mind pedig a folyóirat szakmai nívója szempontjából sokat számított. Nagyon büszkék vagyunk rá, hogy a DOAJ nemzetközi minősítő szervezetnél folyóiratunk az egyetlen olyan jegyzett magyarországi jogi folyóirat, amely magyar nyelven is fogad kéziratokat, ezzel támogatva a magyar nyelvű tudományos élet fejlődését. E minősítés a segítségével szerzőink úgy publikálhatnak

nálunk, hogy az nemzetközi szinten is lektorálnak minősül az egyes nyilvántartó rendszerekben (pl. MTMT).

Dr. Gonda Tibor: A TVT-t önkéntesek szerkesztik, és a lelkesedésünk mozgatja. A gyorsabb fejlődéshez azonban hiányzik egy stabilabb anyagi bázis, és nagy szükségünk lenne olyan kollégák segítségére, akik már vittek végig folyamatot Web of Science-akkreditáción, vagy tudták csatlakoztatni valamelyik folyóiratot a Scopus rendszeréhez. Nyilván fel lehet erre a feladatra készülni webináriumok és más tudásmegosztó felületek segítségével is, de valószínűleg gyorsabb és zökkenőmentesebb lenne a folyamat, ha profik irányítanák azt. Ebben a munkában nagyon el tudnám képzelni az MTA segítő szolgáltatását. Ennek eredményeként pár év alatt nagyot lehetne javítani a magyar tudományos folyóiratok nemzetközi láthatóságán és minőségén.

Dr. Tarrósy István: 2023-tól szükséges lesz bővítenünk a pécsi szerkesztőséget. Elsősorban doktoranduszok bevonását tervezem, akik gördülékenyebbé és gyorsabbá tudják tenni a szerkesztőségi rezponzivitást. Szeretném felgyorsítani a kéziratától a megjelenésig tartó folyamatot. Nagyon nehéz finanszírozási lehetőségeket találni. Mi szerencsések vagyunk amiatt, hogy van egy stratégiai partnerünk, a Máltai Szeretetszolgálat, amely kétoldalú együttműködést kötött a PTE-vel, és többek között az Afrika Tanulmányok folyóirat fejlesztésébe is bekapcsolódott. Szeretném, ha az eddigi jó közös tapasztalatainkat, kooperációnkat meg tudnánk erősíteni. Az Egyetemi Könyvtár nélkül azonban nem ment volna! Óriási lendületet vettünk azzal, hogy a könyvtár szakértő munkatársai fantáziát láttak abban, hogy áttegyük a lapot az általuk menedzselt felületre és behúzzuk az OJS-be. Ez utóbbi optimális kihasználását illetően van még mit tennünk, de biztosan jó az irány.

Mik a távlati célok?

Dr. Tésits Róbert: A nemzetközi affiliációval rendelkező kutatók minél nagyobb arányú megszólítása és ezzel párhuzamosan scopusos, illetve Web of Science-ös hivatkozások generálása. Ezek a legfontosabb szakmai tervek, amelyek középtávon (a Scopus és a WoS adatbázisaiba kerülés révén) a legnagyobb nemzetközi láthatóságot tudják biztosítani.

Dr. Alpek B. Levente: A céljaink között szerepel, hogy a stabil és növekvő hazai publikációs bázis mellett egyre hatékonyabban jelenhessünk meg a nemzetközi szinten is. Ezáltal kialakulhat egy olyan műhely a Modern Geográfia keretein belül, amely a kutatási eredmények megvitatásába becsatornázza a szakma nemzetközi képviselőit is. Erre remek lehetőséget biztosít a földrajz interdiszciplináris jellege, különböző tudományterületeken működő kutatócsoportok számára is lehetővé téve a kapcsolódást. Ezen a lehetőségek kommunikálása, a közös pontok kiépítése, bővítése részben már elkezdődött, de meghatározó mértékben a jövő feladata. Már csak azért is, mert a kötetlékek megszilárdulásához hosszabb idő szükséges.

Dr. Hohmann Balázs: Egyértelműen a folyóirat nemzetközi terjeszkedésének biztosítása. A szerkesztőbizottságot úgy szeretnénk bővíteni, hogy annak legalább a fele nemzetközi affiliációval rendelkező kutató legyen, és szerzőink között is szeretnénk minél nagyobb arányban ilyen szakembereket tudni. A nemzetközi szakmai hálózat kiterjesztésével szeretnénk a folyóirat mellett létrehozni egy rendszeresen megrendezésre kerülő szakterületi konferenciasorozatot és a közösséget szolgáló platformokat, amelyek az informális kapcsolattartást is megkönnyítik. Ennek segítségével még

tovább növelhetnénk a nálunk megjelenő írások nemzetközi láthatóságát, amely hosszú távon oda is elvezet, hogy folyóiratunk, megfelelő előkészületek mellett alkalmassá válhat a Scopus, illetve a Web of Science indexálás elnyerésére és fenntartására.

Dr. Gonda Tibor: A DOAJ-tagság elnyerésével megkezdjük mi is a felkészülést a két legjelentősebb adatbázisba való bekerüléshez (Scopus és a WoS). Ennek érdekében számos lépést kell tennünk: emelni kell a cikkek szakmai színvonalát, növelni kell a visszautasítási arányt, angol anyanyelvi lektorálást kell bevezetni, stb. Fontos persze az is, hogy a szerzői körünket bővíteni kell külföldi szerzőkkel, valamint az angol nyelven megjelenő cikkeink számát szeretnénk felvinni 50%-ra.

Dr. Tarrósy István: Jelenleg két MTA-bizottságnál is „C” minősítésű a lap, és nemsokára születik döntés, hogy lesz-e ezekből „B” kategória – van rá esélyünk. Szeretném, ha következetesen haladhatnánk előre az úton, és a hazai afrikánisztikai tudásokat is határozottabban – többek között a lapunk segítségével – tudnánk megmutatni, egyúttal a lap egy nemzetközileg jegyzett tudományos vitafórummá válhatna. Ebben az irányban dolgozunk tovább és szeretnénk felkészülni arra, hogy a nagyon közeli jövőben bekerülhessünk a Scopusba és elnyerjük mi is a WoS-os indexálást, amit aztán kemény munkával meg is tudunk tartani. Ehhez még több cikkre, hivatkozásra, együttműködésre van szükség.

Mire lenne szükség annak érdekében, hogy ezek a célok megvalósuljanak?

Dr. Tésits Róbert: A munkatársak megtartása a megnövekedett, megtízszereződött feladatok mellett nagyon nehéz. Mivel nyílt hozzáférést biztosítunk, alapelvünknek megfelelően nem keletkezik bevételünk sem a szerzőktől, sem az olvasóktól, ezért a nyelvi és szakmai lektoraink, tördelőink, weblapfejlesztőink évtizedeken át önkéntes munkát végeztek. Ilyen mennyiségű és egyre nagyobb arányú külföldi tanulmány esetében külső forrásbevonás nélkül mindez nehezen fenntartható. Mivel a Modern Geográfia multidiszciplináris, természet- és társadalomtudományi kéziratokat is befogad, ezért a továbbfejlődés alapját jelentő forrásbevonás a tágabb közösség kiemelt érdeke is lehet.

Dr. Alpek B. Levente: A növekedéssel párhuzamosan egyre nagyobb számban kell bevonni a munkába a legkülönbözőbb területekről szakembereket, a bővítési folyamat további erőforrásokat igényel. Ezen források folyamatos biztosítása a folyóirat jövőjének egyik meghatározó tényezője.

Dr. Hohmann Balázs: A folyóirat megjelentetését a kezdetektől társadalmi munkában, önkéntesen végezzük: a főszerkesztői feladatoktól kezdve, a szerkesztőbizottság és lektoraink tevékenységein át a honlapszerkesztésig. Ahhoz, hogy a kitűzött célokat elérhessük, szükség van arra, hogy további professzionális munkaerőt vonjunk be olyan területeken, amelyek kulcsfontosságúak a láthatóság biztosításában (pl. informatikai feladatok, anyanyelvi lektorálás). Nagy szükség lenne a folyóirat-szerkesztőségek hazai pályázati és egyetemen belül történő anyagi támogatására, de emellett azt is fontosnak tartom megemlíteni, hogy továbbra is kiemelt szükség van olyan szolgáltatásokra, mint amelyet a PTE Tudásközpontjának Publikálás- és Kutatástámogatási Osztálya biztosított számunkra. Azok fenntartásával, fejlesztésével érhető el közös siker a nemzetközi láthatóság felé vezető úton.

Dr. Gonda Tibor: Sajnos a hazai folyóiratok támogatására nemigen van pályázati úton hozzáférhető forrás. Az önkéntes munkának vannak mennyiségi és minőségi korlátai. Bár a szerkesztőbizottságunk tagjainak a lelkesedése még fennáll, azért a megnövekedett feladatmennyiség indokolja egy

részmunkaidős szerkesztőségi munkatárs foglalkoztatását. Én sajnos úgy látom, hogy a Scopusba vagy a WoS-be való bekerülést saját erőből kell megoldanunk, és stabil támogatói háttér csak ezt követően tud kialakulni. Persze nagyon örülnék, ha nem nekem lenne igazam, és például az egyetem vezetése is biztosítana forrást a nemzetközi színtérre igyekvő folyóiratok fejlődéséhez.

Dr. Tarrósy István: A pécsi szerkesztőség bővítése, megerősítése és a szerkesztőségi munka finomhangolása, továbbfejlesztése, az indexáltságunk erősítése és bővítése. Több olyan eseménnyel való összekapcsoltság fenntartása, amely a lap promócióját is segítheti, így például az Afrika Kutatóközpont által szervezett nemzetközi konferenciáknál való megjelenés, fókuszált Call for Papers-ök (amit egyébként csinálunk is) közzététele, tematikus számok összeállítása. Ezzel párhuzamosan fontos az OJS-rendszer „bejáratása”, illetve a lektorálási folyamat gyorsítása. Mindezekhez rekrutálni szeretnék – ahogy azt már említettem – elsősorban doktoranduszokat, akiknek szintén számos szakmai hozadéka is származhat abból, hogy bekapcsolódnak egy tudományos lap szerkesztésébe, menedzselésébe. Eleddig szűkös forrásokból tudtunk előre lépkedni, jelentős saját egyéni vállalásokat téve. Szeretném, ha be tudnánk vonni egy komolyabb finanszírozást, amely lehetővé tenné számunkra a következő nagy ugrást, és ez a mi esetünkben is az egész hazai szakmai közösség érdeke is egyúttal, illetve egyetemünk számára is egy újabb minőségi indikátorhoz való hozzájárulást eredményezhet.

KÖVETKEZTETÉSEK

Köszönet illeti a négy szerkesztőség aktív hozzájárulását abban, hogy létrejöhetett ez a beszélgetés, amelyről nyugodt szívvel kijelenthető, hogy mérföldkő a PTE-s folyóiratok együttműködése terén. Nagyon sok hasonló fórumra lenne szükség, ahol az egyetemi szerkesztőségek és a folyóiratokkal foglalkozó támogató szakemberek eszmét cserélhetnek, megoszthatják egymással a jógyakorlatokat, illetve tematizálhatnak olyan problémákat, amelyeknek a megoldására együtt több lehetőség kínálkozik. Ez az esemény bizonyította, hogy sem jógyakorlatból, sem kihívásokból nincs hiány. A PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont elhivatott aziránt, hogy ezeknek az eszmecseréknek a létrejöttében katalizatori, összekötő, adott esetben házigazdai szerepet töltsön be. Bízom benne, hogy ez a konferencia az első sok hasonló esemény közül, és hamarosan folytatjuk.

IRODALOMJEGYZÉK

- Alpek, B. L., Tésits, R., Lempek, M. Z., Kóky, P., & Szabó, R. (2022). Modern Geográfia: múlt, jelen és jövő – egy szakmai folyóirat elmúlt 15 évének tükre. *Modern Geográfia*, 17(1), 1–23. <https://doi.org/10.15170/MG.2022.17.01.01>
- Csomós, Gy. (2018). Rendíthetetlen-e az angolszász hegemonia a nemzetközi társadalomföldrajzi és városkutatási folyóiratokban: egy bibliometriai elemzés tanulságai. *Modern Geográfia*, 13(1), 1–18.
- Kovalcsik, T., Vida, Gy., & Boros, L. (2021). A társadalomföldrajzi folyóiratok rangsorának alakulása a Scimago adatbázisa alapján. *Modern Geográfia*, 16(4), 49–68. <https://doi.org/10.15170/MG.2021.16.04.03>

Sipos, A. M. (2017). Az Impact Factoron innen és túl a geográfiában. A földrajzi folyóiratok a tudománymetria mérlegén. *Modern Geográfia*, 12(1), 1–69.

Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licencceltételeinek megfelelően felhasználható. (CC BY-NC-ND 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

This open access article may be used under the international license terms of Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

